

Zní zrady zvon

Politika nacistického Německa, ale i dalších sousedních států, nahrávala nacionalistickým stranám a hnutím v tehdejšímn mnohonárodnostním Československu. Hodžova vláda sice zahájila v listopadu 1936 jednání s německými aktivistickými stranami o úpravě postavení této menšiny, které vyústilo v únoru 1937 v dohodu o zlepšení hospodářské, sociální a zdravotní pomoci v pohraničí a upravení státní správy dle národnostního klíče, avšak představitelé Sudetoněmecké strany tento vstřícný krok odmítli a dali přednost přímému jednání s Adolfem Hitlerem. Jeho protičeskoslovenské projevy i anšlus Rakouska v březnu 1938 způsobovaly v Praze stále větší obavy. Ty se ještě zvýšily koncem dubna po vyhlášení autonomistických požadavků K. Henleinem na sjezdu strany v Karlových Varech.

Následný květnový vládní návrh národnostního statutu Henleinovci rovněž odmítli, v pohraničí začaly růst nepokoje, a navíc se objevily zprávy, že se poblíž státních hranic přesouvají početné jednotky německého vojska. S ohledem na zkušenost z rychlého obsazení Rakouska reagovalo Československo na vzniklou situaci **20. května vyhlášením částečné mobilizace**. Obrovské odhodlání většiny obyvatelstva k obraně republiky, rychlý průběh vlastní mobilizace i mezinárodní ohlas tak Hitlera od jeho plánů na čas odradily. Republika se však dále plnila uprchlíky z Německa a nově i z okupovaného Rakouska.

V červenci 1938 nabídla Velká Británie prezidentu Benešovi zprostředkování dohody se sudetskými Němci a vyslala do Československa **lorda Waltera Runcimana**. V průběhu této mise konané 2. srpna až 16. září stačili představitelé Sudetoněmecké strany odmítnout třetí i čtvrtý plán vlády na řešení sudetoněmecké otázky a po Hitlerově protičeskoslovenském projevu na norimberském sjezdu NSDAP 12. září se dokonce pokusili o puč v mnoha pohraničních obcích. Po jeho rázném potlačení vládními ozbrojenými silami bylo zřejmé, že britská i francouzská vláda jsou již rozhodnuty podpořit Hitlerovy územní požadavky vůči Československu.

Ve snaze předejít dělení československého území se **prezident Beneš ještě 15. září pokusil o tzv. pátý plán**. Vyslal k francouzským socialistickým politikům svého zmocněnce J. Nečase **s návrhem na odstoupení části pohraničí Německu** (4–6 tis. km²) s podmínkou, že se na uvedené území sestěhuje 1,5–2 mil. československých Němců. Prezident tak chtěl dát Francii najevo, kam až je možné při jednání s Hitlerem zajít. Západní mocnosti však tuto iniciativu interpretovaly podle své potřeby – tedy že československá vláda principiálně souhlasí se změnou hranic. Po jejich tvrdém nátlaku vyslovila československá vláda **21. září s podmínkami**

souhlas. Po celé zemi došlo k četným demonstracím, které způsobily její pád. **Adolf Hitler** ale ještě připojil nároky svých spojenců, takže nová vláda Jana Syrového odpověděla **všeobecnou mobilizací.**

Britská diplomacie následně iniciovala mezinárodní konferenci k okamžitému řešení národnostní problematiky v Československu, která se **29. září 1938 konala v Mnichově.** Výsledkem setkání Adolfa Hitlera, Édouard Daladiera, Neville Chamberlaina a Benita Mussoliniho byla dohoda o odstoupení pohraničních území ČSR obývaných více než 50 % německého obyvatelstva nacistickému Německu, která byla následujícího dne vnucena československé vládě. V konečném důsledku znamenala pro české země ztrátu téměř 30 000 km², na nichž žilo téměř 3 850 000 obyvatel, z toho přibližně 700 000 Čechů. Více než 150 000 Čechů, Židů a demokraticky smýšlejících Němců uprchlo do vnitrozemí. Následovala anexe části Těšínska ze strany beckovského Polska a autonomie Slovenska a Podkarpatské Rusi vynucená politickými reprezentacemi těchto zemí. Po vídeňské arbitráži konané 2. listopadu bylo navíc odtrženo jižní území obou autonomních zemí a přičleněno k horthyovskému Maďarsku.

Ochromené Česko-Slovensko směřující pozvolna k totalitní moci prožívalo poslední měsíce své existence. Prezidenta **Edvarda Beneše, který abdikoval již 5. října** a následně odejel do zahraničí, **vystřídal 30. listopadu Emil Hácha.** Ten již 1. prosince jmenoval vládu v čele s předsedou nově vytvořené pravicové Strany národní jednoty R. Beranem. Jako její opozice se v polovině prosince konstituovala levicová Národní strana práce.

Veškeré další snahy česko-slovenské vlády o korektní vztahy s německým sousedem skončily nezdarem počátkem března 1939. Nebezpečí rozpadu státu navíc vyhrlo krizi, která byla řešena odvoláním slovenské autonomní vlády J. Tisa a vyhlášením výjimečného stavu na Slovensku z 9. na 10. března. Zároveň došlo na Podkarpatské Rusi k povstání ukrajinských nacionalistů. Do bojů mezi nimi a československými bezpečnostními složkami zasáhla maďarská armáda. Vyhlášením samostatného Slovenska, jímž se snažila slovenská reprezentace uchránit před maďarskou porobou, zhatila plány na protiútok vůči maďarským agresorům, kteří se zmocnili celé Podkarpatské Rusi a části východního Slovenska. Následujícího dne pak překročily hranice českých zemí vojska nacistického Německa.